

(המשך ממחוד 21)

יובי הכיפורים, כן לא שיתף אותן בהחלטתן לפתוח במיתקפת השלום. למגמה זו יכולות להיות תוצאות מרחיקות לכת. התמיכה האמריקאית היא אחד הקלפים החזקים ביותר המצויים בידיה של ממשלת ישראל. ככל שיקטן חלקה של ארצות הברית בבמהלכים, כן יקטן גם כוחה המיקוח של ממשלת ישראל. אין ספק שעובדה זו לא נעלמה מעיניו של אליסאדאת.

אמר סאדאת בנאומו בקאהיר: "כוחות העל וכל שאר הכוחות טרקו לפנינו את שערי השלום". אילו היתה לישראל הנהגה לאומית המוכנה והמסוגלת לדבר ישיר אל לב העולם הערבי, וההגיע להסדר ישיר וכולל עימו, היתה תפנית זו של סאדאת מעניקה לה את ההזדמנות ההיסטורית לכך.

שלום כפוי - עליידי מי?

אם אין אל-סאדאת מאמין עוד בשלום כפוי מטעם ארצות הברית, על איזה לחצים הוא סומך? הנשיא המצרי אינו מסתיר זאת. הוא דוגל בשלום כפוי — אך לא שלום שייכפה עליידי המעצמות או המעצמה, אלא עליידי היוזמה המצרית עצמה, באמצעות דעת הקהל העולמית, ודעת הקהל הישראלי עצמה.

לשם כך המציא סאדאת שיטה פוליטית חדשה, שיטה שעליה יש לו זכות ראשונים. בעידן המודרני, כל מדיניות נעשית לעיני הפולוויזיה, הרדיו והטלוויזיה. אולם סאדאת המציא שיטה של מדיניות הנעשית עליידי הפולוויזיה, הרדיו והטלוויזיה.

הפומביות אינה פועל-יוצא של מדיניותו. המדיניות כולה נעשית לשם הפומביות. עליידי מעשיו, מיקד סאדאת את תשומת-הלב של העולם כולו ביוזמת-השלום המצרי. הוא התפאר בכך בגלוי. "מאות מיליונים", כדבריו, ראו אותו בירושלים הערבית, במיסגד אל-אקצה. מאות-מיליונים שמעו את נאומו בכנסת. מאות-מיליונים עקבו אחרי נאומו בקאהיר. מאות-מיליונים יצפו במשאומתן שיתנהל בימים הקרובים בקאהיר. אותם מאות-מיליונים יסתכלו גם במנחם בגין, ויתכעו ממנו תשובות.

זהו לחץ, שלא היה עדיין כדוגמתו בסיכסוך הישראלי-ערבי. סאדאת הביא לכך שהסיכסוך יעמוד במרכז המחשבה העולמית. הוא עירב בסיכסוך מיליוני בני-אדם בארצות רבות. ככל שיימשכו אירועי יוזמתו — ומנוי וגמור עימו להאריך זמן זה ככל האפשר, עליידי יצירת אירועים נוספים — כן יתמקדו וזקורי העולם על התשור בה — או חוסר-התשובה — של בגין.

עד כה ביקשו כל ממשלות ישראל למנוע מצב כזה. הן ביקשו לדחות את ההכרעות. להתחמק מתשומת-הלב, להימנע מן הצורך לתת תשובות. כל זאת ביגלל סיבה אחת פשוטה: התשובה היחידה שהן היו מוכנות לתת לא יכלה להתקבל על דעת העולם. ישנו קונסנזוס עולמי לגבי פיתרון הסיכסוך. מבחינה זו, אין כימעט הבלד בין ארצות הברית וברית-המועצות, בין העולם הראשון והעולם השלישי. קונסנזוס זה אינו מושתף רק לדיפלומטים, אלא גם לכלי-התיקשורת. לעיתונאים, לכל המעמד המשכיל ברחבי העולם, המעצב את המדיניות של הממשלות. עם הבלדים קטנים של הנוסח — למשל, בין ג'ימי קארטר לבין אנדרי גרומיקו —

"מצריים, ישראל, פלסטין..." (קונק, "לה מונד") העובדות הגיאוגרפיות של המרחב

מנכ"ל בן-יאשיר (עם המישלחת המצרית) לפי התסריט של מי?

יצטרך להשיב, לעיני מאות מיליוני בני-אדם השוכים בעולם, אם הוא מוכן לעשות שלום על פי העקרונות המקובלים על העולם כולו, או לפרב. הסיור, במיקרה זה, עלול לעלות במחיר נורא: בידוד גמור. הינתקות מחלק חשוב של העם היהודי, התרחקות מארצות-הברית, דרום-אפריקניזציה של ישראל. ה"כימיה" המפורסמת לא פעלה בין בגין לסאדאת, או לא היתה חשובה. האם יש משמעות — מודעת או לא-מודעת — לכך שסאדאת לא הזכיר את השם מנחם בגין אף פעם בנאומו בקאהיר, שבו הזכיר את "עורא וייצמן", משה דיין ומוטה גור? בגין עצמו סבור, כנראה, שיוכל "לשחק אותה", להלאות את סאדאת, לבצל את הסיכסוכים בינו ובין הערבים האחרים, ולהגיע בסופו של דבר לשלום נפרד עם מצריים ואולי גם לשלום נפרד עם סוריה, על-חשבון הפלסטינים. לבגין לא איכפת להחזיר את כל סיני והגולן, שאינם שייכים ל"נחלת אבותינו". אין ספק שזהו היעד של המדיניות הרישמית, והן שד בגין, והן של דיין. האם יש לכך סיכוי? דמי שמצוי בענייני-ערב, התשובה יכולה להיות רק: לא. המציאות הערבית, הפוליטית והנפשית, פשוט אינה מאפשרת זאת.

הסלמה הדרגתית

אז אלה זו תעמוד במבחן המציאותי תוך זמן קצר. עם פתיחת הדינמיקה בקאהיר, בעוד כמה ימים, יקבל התהליך כולו תנופה חדשה. הופעת הישראלים הראשונים על אדמה מצרית תחשמל שוב את העולם. תהיה זאת הפגנה של שלום, שתעשה רושם עמוק בכלי-התיקשורת. הכל יעריצו את אומץ-ליבו של השליט המצרי. לא היה דרוש אומץ-לב לממשלת ישראל כדי לקדם פני מנהיגים מצריים על אדמת ישראל. היה דרוש אומץ-לב למצרים לבוא לישראל ולשבור בכך עולם שלם של מוסכמות. אותה מידה של אומץ-לב תהיה דרושה למצרים כדי לארר ישראלים על אדמתם. השאלה היא: מדוע קבע הנשיא המצרי שהדינמיקה בקאהיר יהיו בדרג נמוך-יחסית? מדוע לא הזמין את בגין, או לפחות את דיין? יכולה להיות לכך רק סיבה סבירה אחת, והיא מלמדת על הצפוי בעתיד. כאשר מתחילים בדרג נמוך, ניתן לקיים את המתח. הדבר מאפשר הסלמה הדרגתית. אחרי דינמי הפקידים נמתח דינמיקה של שרי-החץ. לאחר-מכן ייתכן ביקור של מנחם בגין בקאהיר, כל אירוע כזה יוכה בסיקור כביר בכלי-התיקשורת. זוהי ההסלמה שסאדאת רוצה בה. הוא רוצה לבנות בהדרגה את הציפייה של העולם. ככל שיגבר המתח, כן יגבר בעולם חוסר-הסבלנות. שיופנה כולו כלפי ישראל. העולם ירצה לדעת מה מוכן מנחם בגין לתת כתמורה. לכך שואף אנוואר אל-סאדאת, והוא מוכיח לקראת מצב זה ביד בטוחה של כמאייאמן, המכיים עתה מיבצע מדיניות-עמודת מתוחכמת שאין לו אח ורע. כאשר יעלו מנכ"ל משרד ראש-הממשלה, אליהו בן-יאשיר, והיועץ המישפטי של משרד-החוץ, מאיר רוזן, למסוס שיוביל אותם לבירת המדינה הערבית הגדולה ביותר, הם ימלאו תפקיד שנקבע להם בתסריט זה. את שם המישחק קבע סאדאת עצמו, באחד מראיונותיו לעיתונאי העולם השבועי. הוא קבע כי השיטה שלו היא "ריבוי בהלם השמול".

- מבוסס קונסנזוס זה על כמה עקרונות, שהפכו כימעט מובנים-מאליהם:
● הכרה בישראל, קבלת ישראל כעובדת-קבע מוגמרת והוקית, נורמאליזציה של היחסים בינה ובין ארצות-ערב.
● מתן סידורי-ביטחון סבירים לישראל.
● נסיגה ישראלית מכל השטחים, או כימעט מכל השטחים ("שינויים בלתי-מהותיים").
● מדינה פלסטינית.
● ישראל חורגת מן הקונסנזוס הזה בשני העקרונות האחרונים. הערבים הרגו ממנו, עד כה, בשני העקרונות הראשונים.
● עליידי תפניתו החדה, התאים אל-סאדאת את עצמו (ואת כל ההולכים אחריו) לעקרונות הראשונים, ולא רק עליידי קבלה דיפלומטית, עליידי עשיית מעשים הדימ-ש מעיים, המשכנעים והמלהיבים את העולם.
● עתה תואמת עמדתו של אנוואר אל-סאדאת בדיוק את הקונסנזוס העולמי. עמדתה של ישראל נוגדת את הקונסנזוס הזה.
● מגמתו של סאדאת היא להראות זאת לעולם בצורה חותכת, שאינה משתמעת לשתיה פנים, כדי להפעיל על ישראל את כל הלחצים העולמיים האפשריים.

מלכודת השלום

אז אלה מעניינת היא איך נכנס מנחם בגין למצב כזה. בגין חורג מן הקונסנזוס העולמי עוד יותר מקודמו, גולדה מאיר ויצחק רבין. הוא המציא "קונסנזוס לאומי", הנוגד בדיוק נמרץ את הקונסנזוס העולמי: לא מדינה פלסטינית, לא נסיגה לגבולות הקודמים או לקירבתם.